

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 9/2002 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn och om ändring av 6 och 7 § straffregisterlagen

Till arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 februari 2002 en proposition med förslag till lagar om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn och om ändring av 6 och 7 § straffregisterlagen (RP 3/2002 rd) till arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande om ärendet till arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Päivi Kantanen, arbetsministeriet
- lagstiftningsrådet Risto Eerola, justitieministeriet
- professor Mikael Hidén
- professor Timo Konstari
- juris doktor, docent Sami Mahkonen.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt utlåtande från

— professor Niklas Bruun.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås en lag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Enligt förslaget är arbetsgivaren skyldig att kräva att en anställd visar upp ett utdrag ur straffregistret, när han eller hon första gången får arbetsuppgifter som varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro fostra, undervisa, sköta eller i övrigt ta hand om minderåriga eller i arbetet ha personlig kontakt med minderåriga. I propositionen ingår ett förslag till lag om ändring av 6 och 7 § straffregisterlagen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

I avsnittet om lagstiftningsordning behandlas lagförslagen med avseende på 10 § 1 mom. grundlagen, som har bestämmelser om skydd för privatlivet, och 18 § 1 mom. grundlagen, som tryggar rätten att fritt välja arbete och yrke. Regeringen anser att lagförslagen inte kränker de grundläggande fri- och rättigheterna i grundlagen och att de kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. På grund av sakens principiella

karaktär anser regeringen det dock önskvärt att utlåtande inhämtas av grundlagsutskottet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Skydd för privatlivet

Enligt 3 § 1 mom. i det första lagförslaget skall arbetsgivaren kräva att en person visar upp ett straffregisterutdrag, när han eller hon första gången anställs eller utnämns i ett anställnings- eller tjänsteförhållande där arbetsuppgifterna varaktigt och i väsentlig grad innebär interaktion med minderåriga utan att vårdnadshavaren är närvarande. Detta gäller också när den anställda första gången tilldelas sådana arbetsuppgifter. Lagen tillämpas inte på arbetsuppgifter som under ett år pågår i sammanlagt högst tre månader.

Bestämmelserna i 10 § 1 mom. grundlagen skyddar vars och ens privatliv och föreskriver att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Hänvisningen till skydd för personuppgifter kräver att lagen har bestämmelser om rättigheten. Däremot förbehålls det lagstiftaren att bestämma om detaljerna. Lagstiftarens spelrum begränsas dock av att skyddet för personuppgifter utgör en del av skyddet för privatlivet enligt samma moment (se GrUU 25/1998 rd, s. 2, första spalten, GrUU 21/2001 rd, s. 2, första spalten). Uppgifter om brottsliga gärningar, straff och andra påföljder för brott är känsliga uppgifter som omfattas av förbudet mot behandling i 11 § personuppgiftslagen. Grundlagsutskottet har ansett att det berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter att denna typ av uppgifter får behandlas (GrUU 25/1998 rd, s. 3, GrUU 21/2001 rd, s. 3, andra spalten). De föreslagna bestämmelserna måste bedömmas mot bakgrund av de generella villkoren för begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna.

Syftet med lagen är att minska risken för att barn utnyttjas sexuellt, utsätts för våld eller lockas att använda droger. Målen är förankrade i

7 § 1 mom. grundlagen, som föreskriver att alla har rätt till personlig integritet och trygghet. Också bestämmelsen om det allmännas skyldighet enligt 19 § 3 mom. grundlagen att stödja de som svarar för omsorgen om barn för att de skall kunna trygga barnens välfärd och individuella uppväxt spelar en framträdande roll. Dessutom har Finland tillträtt konventionen om barnets rättigheter och därmed åtagit sig att skydda barnen mot alla former av våld, användning av narkotika och alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna finns det således godtagbara och vägande skäl för bestämmelserna i lagen.

I lagförslaget utreds uppgifter om brott bara när ett anställnings- eller tjänsteförhållande innefattar arbetsuppgifter där den anställda varaktigt och i väsentlig grad umgås med barn. Dessutom gäller förfarandet bara personer som får ett anställnings- eller tjänsteförhållande och personer som första gången tilldelas arbetsuppgifter som omfattas av de föreslagna lagbestämmelserna. Det är de anställda själva som skall skaffa fram ett utdrag ur straffregistret. Utdraget stannar inte kvar hos arbetsgivaren utan denne skall utan dröjsmål lämna tillbaka det till den anställda. Utdraget ur straffregistret skall innehålla de straff som nämns i 6 § 2 mom. straffregisterlagen om de är av betydelse för målen med lagen. I sina personuppgifter får arbetsgivaren bara anteckna att den anställda har visat upp ett registerutdrag och ange identifieringsuppgifter för utdraget. Utskottet har ingenting att anmärka med anledning av proportionaliteten.

Lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Denna konstitutionella bedömning påverkas inte av om det första lagförslaget har en bestämmelse i likhet med den första meningen i 2 § 3 mom. eller inte. I lagförslaget föreskriver 2 § 3 mom. att lagen inte tillämpas på

arbetsuppgifter som sammanlagt varar högst tre månader under en ettårsperiod. De föreslagna bestämmelserna om kontroll av brottslig bakgrund medför inga problem med avseende på 18 § 1 mom. som skyddar vars och ens rätt att fritt välja arbete och yrke.

Övriga omständigheter

Enligt motiveringen till propositionen tillämpas inte kontrollförfarandet när den anställda samtidigt arbetar med barn och vuxna, trots att han eller hon arbetar med barn utan att vårdnadshavarna är närvarande. Med beaktande av att bestämmelserna skall vara exakt avgränsade är det befogat att skriva in begränsningen i bestämmelsen om tillämpningsområde i det första lagförslaget.

I 7 § i det första lagförslaget bör ett uttalat förbud i överensstämmelse med lagens syfte skrivas in, anser utskottet. Paragrafen bör föreskriva att arbetsgivaren inte får ta kopia på utdraget ur straffregistret och inte komplettera den anställdas personuppgifter med annan information än den som nämns i paragrafen.

I motiveringen till propositionen sägs att arbetsgivaren skall nämna skyldigheten att visa

upp straffregisterutdrag redan i platsannonser. Då vet de sökande om skyldigheten redan när de söker arbetet. Det är motiverat med tanke på syftet med den föreslagna bestämmelsen. I 80 § 1 mom. grundlagen föreskrivs att det genom lag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Därför räcker det inte med att saken nämns i propositionen, utan kriterierna för arbetsgivarens skyldigheter måste skrivas in i lag.

Bestämmelsen om tystnadsplikt i 8 § i det första lagförslaget bör formuleras om. Det måste framgå att uppgifterna i straffregisterutdraget inte får yppas för andra än de som absolut behöver dem för sina arbetsuppgifter. Enligt propositionen skall tystnadsplikten också gälla efter att anställnings- eller tjänsteförhållandet har upphört. Med hänvisning till 80 § 1 mom. grundlagen vore det befogat att också skriva in detta i lagen.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför som sitt utlåtande

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 2 april 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Paula Kokkonen /saml
vordf. Riitta Prusti /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vänst
Gunnar Jansson /sv
Jouko Jääskeläinen /kd
Saara Karhu /sd
Jouni Lehtimäki /saml

Johannes Leppänen /cent
Pekka Nousiainen /cent
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Pekka Ravi /saml
Markku Rossi /cent
Ilkka Taipale /sd
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Sami Manninen.